

Teksti vai kuva?

EERO KITUNEN

Kansalliskirjaston entinen johtaja Kai Ekholm ilmaisi Helsingin Sanomissa julkaistussa kolumnissaan (HS 6.8.2019) huolensa lukunnon hiipumisesta. Hän kirjoitti, että jos nykyinen kehitys jatkuu, suomalaisista tulee tietoverkossa henkisesti kaljakelluva kansakunta. Ekholmin aloittama keskustelu lukemisen ja kirjojen merkityksestä sai kierroksia, kun viestintätoimisto Kreabin toimitusjohtaja ja entinen YLE:n toimitusjohtaja Mikael Jungner osallistui siihen twiittaamalla provosoivasti: "Kirjat ja lukeminen on vain lyhyt välivaihe ihmiskunnan historiassa." Jungner ei vaikuta olevan lukemisen vähenemisestä lainkaan niin huolissaan kuin Ekholm. Helsingin Sanomien artikkelissa (HS 8.8.2019) hän sanoo, että kirja on tarinankerronnan välineenä paljon kömpelömpi kuin esimerkiksi tv-sarjat ja sosiaalinen media.

Vaikuttaa siltä, että Jungner pitää visuaalista viestintää kirjallista tärkeämpänä. Visuaalinen viestintä onkin yhä merkittävämpi viestinnän muoto, varsinkin nuorten keskuudessa. Tämä on otettava, ja on otettukin, huomioon historian ja yhteiskuntaopin oppiaineiden opetuksessa, vaikka niissä jatkossakin keskitytään myös erilaisiin tekstitaitoihin. Toisaalta voisi ajatella, että koska nuoret käyttävät paljon kuvia viestintään vapaa-ajallaan, tulisi opetuksessa keskittyä kehittämään heissä muihin informaatiomuotoihin liittyviä taitoja. Toisaalta taas olisi perusteltua juuri siksi painottaa opetuksessa kuvien analysoimista. Johtopäätös: kumpaakin tarvitaan.

Poliittisen historian tutkija Olli Kleemola on kirjoittanut kuvien käytöstä historian tutkimuksessa Historiallisessa Aikakauskirjassa (Haik 4 /2018). Hänen mukaansa historia-alan ammattilaiset ovat tarkastelleet historiallisia kuvia pääosin tekstin "koristeina". En ole varma, ketkä kaikki Kleemola lukee historia-alan ammattilaisiksi – historian tutkijat ainakin. Rohkenen kuitenkin sanoa, ettei hänen väitteensä pidä paikkaansa historian opettajien kohdalla. Heille kuvat toimivat esimerkiksi historiallisen kontekstualisoinnin ja lähdekritiikin välineinä. Myös yhteiskuntaopin opetuksessa kuvia käytetään

"Oppikirjoissa kuvat ovat perinteisesti olleet alisteisia tekstile"

niiden lähde- ei koristearvon vuoksi.

Vaikutelmani on, että oppikirjoissa kuvat ovat perinteisesti olleet alisteisia tekstile. Ne ovat tukevat tekstin sisältöä tai tuoneet siihen jonkin uuden näkökulman. Olisiko pedagogisesti perusteltua, että asia olisi päinvastoin? Teksti olisikin alisteinen kuvalle ja täydentäisi kuvan antamaa informaatiota. En kannata tällaista kehitystä muun muassa siksi, että se luultavasti johtaisi tiedon sirpaloitumiseen.

Kysymys on kuitenkin pohtimisen arvoisen. Väittihän esimerkiksi esseisti-filosofi Walter Benjamin, että menneisyyttä voi ymmärtää vain kuvina. Hänen mukaansa menneisyydestä on vaikea saada otetta, koska siitä kertovat kuvat ovat vain välähdyksenomaisia, katoavia. Vaikuttaa siltä, että Benjamin tarkoittaa kuvilla muistikuvia, joita on niiden syntyhetken jälkeen vaikea tai jopa mahdoton palauttaa alkuperäisinä mieleen. Jos näin on, johtopäätöksen tulisi pikemminkin olla, että menneisyyden ymmärtämiseksi tarvitaan tekstiä ja kirjallisuutta. Ne luovat merkityksiä kuvien välille ja yhdistävät tai erottavat niitä toisistaan. Toisin sanoen, tekstin ja kirjallisuuden avulla voidaan luoda koherentteja kokonaisuuksia pelkkiä kuvia paremmin. ■

Kirjoittaja on HYOL:n hallituksen puheenjohtaja.